

Alaçatı Değirmenaltı Meydanı Üzerine...

ALAÇATI DEĞİRMENALTI MEYDANI DÜZENLEMESİ İLE İZMİR MİMARLIK GÜNDEMİNDE YER ALAN ALİ KURAL İLE "ALAÇATI VE MEYDAN" ÜZERİNE SÖYLEŞİ YAPILDI

H. İbrahim Alpaslan, Tuba Çakıroğlu

ÜSTTE Proje öncesi alandaki yapılaşma

SAĞ ÜSTTE Yaya sokağı
Meydanın genel görünümü

Ege Mimarlık - Özellikle Alaçatı Değirmenaltı Meydanı düzenlemesi ile ismi İzmir mimarlık gündeminde yer alan, tanınan bir mimarsınız ancak yine de sizi mimarlık eğitiminize ve uygulamalarınıza odaklanarak biraz daha tanıyabilir miyiz?

Ali Kural - Teşekkür ederim. İzmir'de çalışmayı seviyoruz, bir kaç yıl önce yenilenen kuzey - güney banliyö hattının akarma merkezlerinin çevre düzenlemelerini hazırlamıştık. İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Ulaşım Müdürlüğü ile çalışmıştık. İzmir'de çok ciddi ve medeni bir yönetim var. Şehir ölçeğinde çalışmaya olan ilgim Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde lisans eğitiminin son yılında başladı. Çevre sorunları bina ölçeğinde tam çözülüyor. Binalar tek tek güzel ve işlevsel olmalı ama çevrenin işlevsel ve güzel olması ayrı bir konu. Şehirler karmaşık yapılar ve öyle düşünmeyi gerektiriyor. Bu fikirlerle, yüksek lisansımı Massachusetts'te burslu gittiğim Harvard Üniversitesi'nde kentsel tasarım konusunda yaptım. Bugün ofisimizde bina uygulamalarının yanı sıra kentsel uygulamalar da yapıyoruz ve sürekli araştırıyoruz.

Ege Mimarlık - Meydan projelerine pek alışık bir ülke değiliz. Genelde halkın kamusal açık alanlara dair beklentileri "yeşil alan" gibi belirsiz ve klişeleşmiş talepler şeklinde somutlaşıyor. Meydan kavramına yaklaşımınızı genelde ve bu proje özelinde biraz tarifleyebilir misiniz?

Ali Kural - Son zamanlarda yaygınlaştığını görüyorum meydanların,

bu yönde bir eğilim var. Esasen halk olarak gezmeyi, açık havada bulunmayı, bir araya gelip konuşmayı, gruplaşıp beklemeyi, oturmayı, duvara yaslanmayı, durmayı, yemek yemeyi, çay-kahve içmeyi sevdiğimizi düşünüyorum. Ülkemize has ve karakteristik bir kamusal alan tipi çay bahçeleri var mesela. Aynı zamanda kamusal alanda bulunmak evrensel bir deneyim: Başka insanları görmek, görünmek ve seyretmek. Meydan tasarımı muayyen bir konu. Meydanın eni ve boyunun amacına uygunluğu, belirli oranda açık veya kapalı olması, çevresinde cephe veren binaların biçimi çok önemli. Belirli kaideleri olduğunu düşünüyorum. Dolayısı ile her açık alan meydan olamıyor.

Ege Mimarlık - Haklısınız. Alaçatı'ya bakacak olursak görece olarak korunan tarihi dokusu sayesinde yarattığı farklı atmosferi, yer değirmenleri, rüzgâr sörfü gibi cazip özellikleriyle son yıllarda oldukça ilgi çeken turizm yörelerinden birisi haline gelmiştir. Sakin bir kasaba kimliğinden, Türkiye'nin en çok turist çeken beldelerinden biri haline gelen Alaçatı'nın bu dönüşüm süreci için neler söylemek istersiniz?

A. K. - Dönüşümü hatırladıklarım ile karşılaştırdığım zaman açıkça görüyorum. Benim çocukluk yıllarım her yaz Karaburun ve Çeşme Yarımadası'nda geçerdi. Alaçatı'ya pazara gelirdik. Alaçatı'yı ailemle birlikte gezdiğimiz dağ kasabaları ile birlikte hatırlıyorum. Ama o zaman bile Alaçatı, gezdiğimiz diğer kasaba ve

köylerden daha büyük ve gelişmiş bir yerdi. Camisini ve avlusundaki desenleri net hatırlıyorum. Pazara geldiğimiz için herhalde sakin hatırlamıyorum, kalabalığı ve alışverişi hatırlıyorum.

Ege Mimarlık - Sizin Alaçatı'nın girişinde gerçekleştirdiğiniz Değirmenaltı Meydanı ve yakın çevresini kapsayan projenin süreci nasıl gelişti? Özellikle işveren olarak Belediye'nin size nasıl ulaştığı ve hangi taleplerle geldiği, süreç içerisinde sizin bu taleplere ne tür katkılarınızın ya da yönlendirmelerinizin olduğunu merak ediyoruz.

A. K. - Alaçatı Belediyesi bizden önceki yıllarda bazı çalışmalar yaptırmış ama memnun kalmamış sonuçlarından. Biz Değirmenaltı Alanı için projemizi geniş kapsamlı ve Belediye ile diyalog içinde geliştirdik. Ofis olarak iddiamız kentsel tasarım ve uygulaması olduğu için projeye bu açıdan yaklaştık ve bu projenin gerektirdiği her ihtiyaca cevap vermeye çalıştık. Eğimli araziye yerleşim problemini çözdük, yeldeğirmenlerinden meydana inen rampayı kaybetmedik. Artı değer katabilecek yapıları kamusal açık alanlarla birlikte önerdik, sürekliliği sağladık. Bu sene dükkânların hemen hemen hepsi kiralanmıştı. Bu bizi çok sevindirdi.

Ege Mimarlık - Değirmenaltı Meydanı ilk bakışta kavranabilecek bütüncül bir yaklaşımdan çok üzerine daha ayrıntılı bakmayı gerektiren ve bu şekilde algılanabilen bir anlayışa sahip gibi. Yanılmıyorsanız; bu durumu neden

tercih ettiğiniz hakkında bilgi alabilir miyiz?

A. K. - Bir şehir parçasını büyük bir bina gibi düşünmek istemediğimiz için herhalde. Binalarda bir ana fikir, tüm parçaların nasıl olması gerektiğini belirleyebilir. Şehir daha karmaşık. Ama bu ayrıntıların rastgele olduğu anlamına gelmiyor. Bizim yapmaya çalıştığımız, ayrıntıları etkileyen faktörleri de tekrar eden bir sistem haline getirmek oldu.

“MEYDAN TASARIMI MUAYYEN BİR KONU. MEYDANIN ENİ VE BOYUNUN AMACINA UYGUNLUĞU, BELİRLİ ORANDA AÇIK VEYA KAPALI OLMASI, ÇEVRESİNDE CEPHE VEREN BİNALARIN BİÇİMİ ÇOK ÖNEMLİ”

Ege Mimarlık - Tarihi dokuya sahip bir çevrede proje yapmak kuşkusuz birçok tartışmayı da beraberinde getirir. Farklı koruma tavırları, anlayışları söz konusu olabilir. Alaçatı'da da özellikle son yıllarda yapılan bağlamından kopuk ve biçimsel tekrarın ötesine geçmek niyetinde olmayan uygulamalar koruma tartışmalarının konusu olabilmektedir. Sizin genel olarak bu nitelikteki bir çevrede proje geliştirirken tarihle, gelenekle kurduğunuz ilişkiden ve bu ilişkinin mimarinizi oluştururken yaptığı katkılardan bahsedebilir misiniz?

A. K. - Biz projemizde dokuyu sürdürmek istedik, örneğin iki katlı evlerin oluşturduğu kesintisiz sokak dokusu ve yerel yapı oranlarını. Mevcut yapıları ölçtük, alt kat üst kat - dükkân

ev ilişkilerini inceledik. Zaman içinde yapıların işlevlerinin değişebileceğini öngördük. Alaçatı Belediyesi de tarihi dokunun sürdürülmesi konusunda çok hassas. Koruma planını uyguluyorlar ve tarihi doku içinde izin vermedikleri uygulamaları işin başında bize de anlattılar. Ve tabii proje beldedeki diğer uygulamalara örnek olsun istiyorlar. Örneğin meydandaki taş duvarlar kaplama değildir, yığmadır ve sıralı

döşenmiştir. Bir bakıma geleneksel taş işçiliğinin esasına sadık kalarak modernize edilmesi söz konusudur. Taş duvarlar makine işi ile kesilerek hazırlanmış ve el işçiliği ile örülmüştür. Taş işçiliğinin genel olarak beğenildiğini ve aynı taş ustalarının inşaat sonrası yeni işler aldıklarını duydum. Projenin başında ve proje sürecinde Alaçatı'da çok zaman geçirdik. Tarihi yapıları inceleme şansımız oldu. Alaçatı'da yapılar sağlam, yüksek tavanlı, ferah binalar. Yığma duvarlar, ahşap tavan ve çatılar ile güzel iç hacimler vardı. Biz de dükkânlarda karakterli iç mekânlar yakalamak istedik. Yapı sistemi olarak betonarme ve kirişsiz döşemeyi seçtik. Çatıda eğimli beton plaklar yaptık. Üst kat dükkânların hacimleri ilginçtir bu bakımdan. Müteahhitler de bunu

ÜSTTE Meydan ve çocuklar

ALTTA Meydandaki bir geçit
Dükkanların iç mekânından bir örnek

SAĞ ÜSTTE Meydanın genel görünümü

SAĞ ALTTA Dükkanların aksometrik görünümü

anladılar. Eğimli plak beton dökmek kolay bir iş değil. Ama onlar da projeyi anlayıp, sevdiler ve iyi bir iş çıktı. Belediye de çok destek oldu.

Ege Mimarlık - Alaçatı kentsel dokusunun oluşmasında malzeme olarak taşın ağırlığı tartışılmaz. Anladığımız kadarıyla siz projenizde geleneksel malzemenin çağdaş teknik ve malzemelerle bir arada kullanılmasından yana tavır alıyorsunuz. Biraz da provake eder bir şekilde, acaba Değirmenaltı Meydanı projesi geleneksel dokuyla keskin bir

tezat oluşturacak şekilde daha çağdaş malzeme ve teknolojiyle inşa edilebilir miydi diye sorsak. Sadece malzeme olarak da değil mekân örüntüsü, oranları olarak da...

A. K. - İyi bir soru aslında. Bahsettiğiniz türden bir tezat yaratma yaklaşımını tabii ki değerlendirdik ama iklimsel ve işletme açısından tercih etmedik. Çalışma alanı tarihi dokunun hemen dışında, bir tür geçiş bölgesiydi. İlk bakışta yapıların yeni olduğunun anlaşılması gerekmiyor diye düşündük ama detaylı bakıldığında, özellikle inşaat tekniklerine, çağdaş olduğu anlaşılabilir. Ayrıca meydanda biri 5 ve diğeri 7 metre genişliğinde kolonsuz cam açıklıklar var. Tabii incelediğimiz kentsel tasarım örnekleri de var. Örneğin Berlin'de Potsdamer Platz son on yılda tamamlanan önemli bir örnek. Orada malzeme olarak mekanik tuğla kaplama kullanılmış. Ama her binada farklı renk ve oran kullanma serbestliği verilmiş, yani malzeme ile bütünlük sağlanmaya çalışılmış. Ama yerinde baktığınızda hiçbir binanın diğeri ile sürekliliği yok. Biz bu açıdan kendimize katı davrandık diyebiliriz.

“ALAÇATI'DAKİ YENİ YAPILAŞMADA ŞEKİLSİZ KESİLMİŞ TAŞLARI İNCE BİR KAPLAMA OLARAK UYGULADIKLARI ZAMAN BEĞENMİYORUM. KAPLAMA UYGULANABİLİR AMA BİR TEKTONİĞİ OLMALI”

Ege Mimarlık - Bunun yanı sıra Alaçatı'daki yeni yapılaşmada da taş ağırlığı devam ediyor, bunun hakkında neler düşünüyorsunuz?

A. K. - Şekilsiz kesilmiş taşları ince bir kaplama olarak uyguladıkları zaman beğenmiyorum. Kaplama uygulanabilir ama bir tektoniği olmalı.

Ege Mimarlık - Hem Alaçatı için hem de sizin projeniz için önemli olan yeldeğirmenleri ile nasıl bir ilişki kurmayı amaçladınız. Aslında onların da acil olarak restorasyon ve çevre düzenlemesine ihtiyaçları var gibi. Bu alanda (Değirmenlerin olduğu tepe ve çevresi) ileride gerçekleştirilmesi muhtemel çalışmalar hakkında sizin projenizle uyum ve ilişki açısından öngörüleriniz ya da tavsiyeleriniz var mı?

A. K. - Yeldeğirmenleri gerçekten çok önemli. İşlevsel açıdan burası kültürel alan olacak. Yeldeğirmenleri çevresi temizlenerek, restore edilecek. Burayı ticari kaygılardan arındırılmış, sakin, insanların kitaplarını alıp ağaçların altında zaman geçirebilecekleri, dönüp Alaçatı'ya hâkim bir tepeden bakabilecekleri bir yer olarak düşünüyoruz. Belki bir kahve olabilir, genel bakım açısından. Alaçatı Belediyesi'nin talebi de bu yönde. Biz projede yapıları konumlandırırken, yeldeğirmenleri ile alanın her noktasında görsel ilişki kurmak istedik. Yer yer resim gibi çerçeveledik görüntüyü. Yeldeğirmenlerinin gece aydınlatılması da yapılacak.

Ege Mimarlık - Tasarıma başlarken yapmayı amaçladıklarınızla sonuç ürün arasındaki paralellikler ve karşıtlıklar nelerdir? Yapmak istediğiniz tam olarak gerçekleşebildi mi? Eğer gerçekleşemediyse süreç içerisindeki ne tür zorluklar bu farklılaşmalara neden oldu?

A. K. - İnanır mısınız bilemiyorum, büyük çoğunluğunu gerçekleştirdik. Bitkilendirme konusunda yalnız eksiklikler oldu. Yeşil alanlar inşaat sürecine yetişmedi. Onlar şu anda tamamlanıyor. Dükkânları kiralayan işletmeler ile ben bizzat yerine gittiğimde sık sık sohbet ediyorum. Bazı kiracılar yapıların orijinal detaylarını bozarak tahrip etme eğilimindedir. Bu hoş olmuyor.

Kiracıların mimariye saygı göstermeleri lazım. Orası bir kamusal alan aynı zamanda ve dükkânların meydan cephelerini evlerinin içi gibi değiştiremezler. Özellikle üç işletme ahşap güneş kırıcıları ve kepenkleri söktü. Neticede bunlar kiracı ve bir süre sonra ayrılacaklar, o zaman tabii ki binaların orijinalliyi bozulmuş oluyor.

Ege Mimarlık - Değirmenaltı Meydanı ve yakın çevresi özellikle bu yaz oldukça yoğun bir kullanıma sahne oldu. Gözlemleyebildiğimiz kadarıyla restoranlar ve kafeler meydan genişleme alanı olarak kullandılar. Bu aşamayı gözlemeleme fırsatınız oldu mu? Genel olarak meydan sizin amaçladığınız gibi mi kullanılıyor yoksa daha kamuya ait bir kullanım mı amaçlamıştınız?

A. K. - Biz daha kamuya ait bir alan amaçlamıştık. Dükkânların meydan üzerinde kullanım alanları yer kaplama taşları ile belirtilmiştir. Bunların dışına çıkmamaları gerekiyor. Gözlemledik bunu, masa ve sandalyelerini, boş olmasına rağmen "aman burayı karşı dükkâna kaptırmayalım" diye meydana yaydılar. Yerdeki desenin, alt geçit önünün ve yeldeğirmenleri çıkış rampasının kesin açık kalması lazım. Kullanım alanlarının net ölçü ve tanımını bu sene dükkân kira şartnamelerine eklemek istiyoruz. Tabii sezon bitince çok sakin oluyor meydan, masalar çekiliyor. Meydan herkese açık, çocuklar koşturup havuzlarla oynayabiliyorlar, biz bunu daha çok seviyoruz.

Ege Mimarlık - Evet, aslında genelde Çeşme Yarımadası'nda olduğu gibi Alaçatı'da da -hatta belki daha keskin

olarak- yaz ve kış mevsimleri arasında nitelik ve nicelik olarak ciddi bir kullanım farkı var. Siz projenizde bu farklılığa dair bir tavır, strateji geliştirdiniz mi?

A. K. - Yaz kış olarak ayırmadık. Kullanıcı gruplarını tarifleyerek strateji geliştirdik. Örneğin Alaçatı'da yaşayan halk, yazlığa gelenler, sörfçüler ve dükkân işletmecileri olarak gruplarımız vardı. Bu gruplar alanı nasıl ve ne sıklıkla, hangi mevsimlerde kullanırlar, bunları tasarımda dikkate aldık.

Ege Mimarlık - Söyleşi için çok teşekkür ederiz. □

H. İbrahim Alpaslan, Arş. Gör. DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Tuba Çakıroğlu, Mimar

